

Asia: lausunto: HE 96/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä

SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Vapaa Sivistystystyö ry:n lausunnon ja siinä tehtyjen esitysten näkökohtana on maahanmuuttajien tasa-arvoinen kohtelu ja heidän oikeutensa saada tasavertaiset lähtökohdat elämälleen uusina suomalaisina.

Vapaa Sivistystystyö ry esittää, että kotoutumislainsäädännössä säädettäisiin, että

1. **Kotoutumissuunnitelma laadittaisiin pääsääntöisesti kaikille maahanmuuttajille.**
2. **Kotoutumiskoulutuksen kotoutumissuunnitelman mukainen alkuvaihe järjestetään pääsääntöisesti kansallisen koulutusjärjestelmän koulutuksena.**
3. **Maahanmuuttajan työttömyysetuudella tuetusta ns. omaehtoisesta opiskelusta säädetään kuten hallituksen esityksessä HE59/2018 esitetään ko. opiskelusta säädettäväksi.**
4. **Kotoutumiskoulutus olisi joustava, kotoutumisprosessin vaiheet huomioon ottava kokonaisuus ja maahanmuuttajan subjektiivinen perusoikeus.**

Lausunnon esitysten perustelut:

1. *"Maakunta tai kunta voi laatia kotoutumissuunnitelman myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle maahanmuuttajalle, jos kotoutumissuunnitelmalla voidaan edistää maahanmuuttajan pääsyä kotoutumista edistäviin palveluihin tai työelämään."* (13§)

Vapaa Sivistystystyö ry katsoo, että kotoutumissuunnitelman mukaiset palvelut – erityisesti oikeus saada riittävä suomen/ruotsin kielen opetus – ovat kaikkien maahanmuuttajien subjektiivisia peruspalveluja eikä niitä tulisi rajoittaa vain niihin maahanmuuttajiin, jotka ovat käynnistäneet työnhaun.

Vapaa Sivistystystyö ry:n mielestä uusien suomalaisten oikeus oppia kansalliskieliämme ei ole työvoima-poliittinen toimenpide vaan perusoikeus.

2. *"Kotoutumiskoulutus järjestetään pääsääntöisesti kasvupalvelukoulutuksena siten kuin julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 19 §:ssä säädetään."* (19§)

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa "Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi; kipupisteet ja toimenpide-ehdotukset" todetaan, että valtaosa Suomeen tulevista maahanmuuttajista tarvitsee ja tulisi ohjata koululaitoksemme järjestämään koulutukseen. Työryhmän esitysten mukaisesti uudistettiin aikuisten perusopetusta koskeva lainsäädäntö ja sen opetussuunnitelmaperusteet sekä muutettiin vapaan sivistystyön lainsäädäntöä siten, että siinä nyt on oma järjestämis- ja rahoitusmalli maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen. Tässä lausunnolla olevan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan myös ne uudistukset, joita on tehty ammatillisessa koulutuksen reformissa ja siihen sekä lukiokoulutukseen valmistavissa koulutuksissa.

Lakiesitys kutsuu koululaitosta ”kansalliseksi koulutusjärjestelmäksi” ja sen koululakien puitteissa järjestettyä maahanmuuttajan kotoutumiskoulutusta ”omaehtoiseksi koulutukseksi”. Maakunnan vastuulle tulisi kotoutumiskoulutuksen yhteensovittaminen kansallisen koulutusjärjestelmän kanssa. Kotoutumissuunnitelman mukaista, koululakien mukaisella valtionosuudella järjestettyä koulutusta kutsuttiin aiemmin ”rinnasteiseksi” koulutukseksi. Sekin käytäntö on sekä maahanmuuttajan, kotoutumisesta vastaavan viranomaisen ja koulutusta järjestävän julkisesti valvotun oppilaitoksen kannalta selvästi parempi, kuin lainsäädännöllisesti outo ja koululaitostamme vähättelevä ”omaehtoinen”. Vapaan sivistystyön laissa sillä sen sijaan on tärkeä ja tunnistettava itseisarvo.

Vapaa Sivistystyö ry:n mielestä kaikkien maahanmuuttajien perusoikeus kotoutumissuunnitelman mukaiseen ja riittävään kansalliskieltemme oppimiseen turvataan parhaiten, jos **kotoutumiskoulutuksen kotoutumissuunnitelman mukainen alkuvaihe järjestetään pääsääntöisesti kansallisen koulutusjärjestelmän koulutuksena.**

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat osa tätä koulutusjärjestelmää ja niiden erityisenä sivistys- ja koulutustehtävänä on kotoutumisen ja kulttuurisen vuorovaikutuksen edistäminen. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleeseen vapaan sivistystyön lakimuutokseen ja oppilaitosten saamaan tehtävään viitataan lakiesityksen perusteluissa usein: ”Vapaan sivistystyön koulutuksena järjestetään vuoden 2018 alusta lähtien aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutusta sekä koulutusta henkilöille, jotka tarvitsevat joustavia opiskelumahdollisuuksia.” Ja tasa-arvon kannalta: ”Kotoutustoimenpiteiden sukupuolivaikutuksiin vaikuttaa siten se, miten vapaan sivistystyön puitteissa jatkossa järjestetään koulutusta esimerkiksi kotona lapsia hoitaville vanhemmille ja työssä käyville.”

Vapaan sivistystyön lakiin tehty muutos ja aikuisten perusopetusta koskeva uusi lainsäädäntö ovat mielestämme hyvä alkua sille, että **kotoutumiskoulutusta koskeva lainsäädäntö voitaisiin Suomessakin säätää koululakeina** (kuten esimerkiksi Ruotsissa).

3. Maahanmuuttajan oikeuteen saada työttömyysetuutta sovelletaan, mitä työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään, ja oikeuteen saada toimeentulotukea sovelletaan, mitä toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään. (6§)

Kun kotoutumiskoulutusta pidetään edelleen työvoimapolitiittisena toimenpiteenä eikä maahanmuuttajan perusoikeutena, seuraa siitä käytännössä maahanmuuttajien epätasa-arvoista kohtelua koska kaikille ei laadita kotoutumissuunnitelmaa. Hallituksen esityksessä (HE 59/2018) työttömien työnhakijoiden oikeudesta omaehtoiseen koulutukseen on jo toisenlainen, yksilön tarpeita ja kehittymisen edellytyksiä tunnistava säädöseriaate, jota olisi tarvittu myös kotoutumislain etuussäädösten perustaksi.

Vapaa Sivistystyö ry katsoo, että kotoutumissuunnitelman mukaiseen koulutukseen osallistuminen tulee oikeuttaa tasavertaisiin etuuksiin/toimeentulotukeen.

4. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta. (16§)

Lakiesityksen perusteluissa korostetaan sitä, että kotoutumissuunnitelma tulee laatia alkukartoituksessa tehtyjen arvioiden ml. osaamisen tunnistaminen perusteella. Perusteluissa todetaan myös, että ”esitys mahdollistaa maahanmuuttajien koulutuspolkujen suunnittelemisen siten, että maahanmuuttajien osaamista voitaisiin tunnistaa ja täydentää joustavasti kasvupalveluiden ja oppilaitosten yhteistyönä.” Tällaista joustavuutta ja esimerkiksi määräaikaista pääsyä työelämään tai työllistymistä edistävään

käytännölliseen koulutukseen ei edistä se, että kotoutumisaika määritellään yhtäjaksoiseksi kalenterikuukausina. Alkukartoituksessa ja kotoutumisprosessia myöhemmin arvioitaessa tulisi määritellä se koulutusaika, joka arvioidaan tarvittavan maahanmuuttajan elämäntilanteen ja hankitun osaamisen mukaisen riittävän kielitaidon saavuttamiseksi. Tätä koulutusaikaa tulisi voida jaksottaa tarkoituksenmukaisella, kotoutumisprosessin tilanteiden mukaan sovitavalla tavalla.

Vapaa sivistystyö ry:n mielestä **kotoutumiskoulutuksen tulisi olla joustava, kotoutumisprosessin vaiheet huomioon ottava kokonaisuus ja maahanmuuttajan subjektiivinen perusoikeus.**

Vapaa Sivistystyö ry:n muutosesitykset:

19§ Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen

1. ja 4. momentti tulisi kuuluvaksi:

Kotoutumiskoulutuksen kotoutumissuunnitelman mukainen alkuvaihe järjestetään pääsääntöisesti kansallisen koulutusjärjestelmän koulutuksena. Maakunta vastaa siitä, että maakunnassa on tarjolla kotoutumiskoulutusta myös alkuvaiheen jälkeen.

.

.

Maakunta voi järjestää oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta myös kasvupalveluna. Kunta voi sekä järjestää kotoutumiskoulutusta että ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan kotoutumiskoulutukseen, jota muu toimija toteuttaa.

20 § Omaehtoisen opiskelun tukeminen

= 20§ Kotoutumiskoulutukseen osallistumisen tukeminen ja etuudet

Säädös tulisi yhteensovittaa HE 59/2018 kuvatus omaehtoisen opiskelun tuen kanssa.

Helsingissä 15.11.2018

Vapaa Sivistystyö ry – Fritt Bildningsarbete rf

Hallitus